

den dödes älsklingsidrott eller kanske hans yrke. Enligt de gamles tro var en krigares liv icke slut med döden. Det fortsattes på andra sidan graven på samma sätt och t. o. m. i än intensivare grad än på jorden. Kanske har man genom att anbringa jaktscenen på stenen velat på magisk väg sörja för att Est även på den andra sidan graven skulle finna givande jaktmarker.

En möjlig förklaring till jaktbilden på stenen är slutligen den, att ristningen står i mer omedelbart samband med Ests förtidiga död, att med andra ord Est omkommit under omständigheter av liknande art, som de på stenen skildrade...

Att vi finna en av de i jakten deltagande personerna till häst, en annan på skidor beror därpå, att det vid jakt med falk för vårdaren gäller att alltid befinna sig i falkens närhet för att kunna iakttaga, var det fångade eller hejdade bytet befinner sig och för att återkalla falken i tid. Får han avlägsna sig för långt, är det fara värt att han icke återkommer. På skidor rör man sig med tillräcklig snabbhet i terrängen för att kunna ha fågeln under uppsikt.

Skidans spets på vår bild har en karaktäristisk svanhalsliknande böjning, som nu för tiden — och särskilt för en del år sedan — stundom träffas hos backskidor av telemarkstyp. Men denna likhet är väl tillfällig. Närmare fränder har Böksta-stenens svanhalssskidor... i den skidform, som ännu i början på 1800-talet brukades i Värmland och Dalarna.»

På en runsten från Andreas på ön Man finnes en figurframställning, som möjligen återger en jaktscen: en man med en fågel på axeln, vid fötterna ett djur, som förefaller vara en hund; frambenen stå högre än bakbenen. En mytologisk tolkning av figurgruppen har dock även ansetts vara tänkbar. Se P. M. C. Kermode, *Catalogue of the Manks crosses*, 2. uppl. (1892), *Manx Crosses* (1907), s. 102; S. Bugge i *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed* 1899, s. 247 f.

Likaså bör i samband med Balingsta-stenen erinras om den dekorativa utsmyckningen av den norska Alstad-stenen (NIyR n:r 61–62). Stenen är hög och smal, och figurerna ha därför måst anbringas isolerade från varandra i en vertikal serie uppifrån nedåt, även om ristaren skulle ha tänkt sig ett samband dem emellan. Överst ser man en stor fågel med utspärrade vingar och huvudet i profil med en kraftig rovfågelsnäbb. Därunder ett fyrfotadjur, en hund eller en varg. Närmast följer på stenens mitt en ryttare; på den utsträckta vänstra handen håller han en fågel, som av de flesta forskare har uppfattats som en jaktfalk. Under denna centrala ryttarfigur följa ytterligare tre figurer: en hund, en häst utan ryttare och slutligen åter en häst med ryttare. Att framställningen i sin helhet skall återge en jakt, är väl synnerligen ovisst, kanske snarast osannolikt. Men den är dock av ett stort intresse vid sidan av Balingsta-stenens figurgrupp, och enstaka figurer äro fullt jämförbara. Om Alstad-stenens dekoration se L. Jacobsen, *Evje-Stenen* (1933), s. 30 f.; Magnus Olsen, *Norges innskrifter med de yngre runer* 1 (1941), s. 133 f., Bjørn Hougen *ibid.* s. 159 f.

856. Frövi, Balingsta sn.

Pl. 141.

Litteratur: B 364, L 88. J. Bureus, Fa 6 s. 124 (Caspar Cohl), s. 219 n:r 263 (Rhezeliuss), Fa 5 s. 7 (inklistrad lapp); J. Rhezelius, Fl 2 n:r 77; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 266; UFT h. 3 (1873), s. 16, 89, h. 5 (1876), s. 122; O. v. Friesen, Runstenar i Uppland undersökta 1899–1901 (ATA), Anteckningar (UUB); Handlingar i ATA 1946.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fl 2); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 364); v. Friesen foto (ATA, UUB).

Runstenen står rest 225 m. SSÖ om Frövi (manbyggnaden), 175 m. SSÖ om U 857, 4 m. Ö om byvägen till Fröviboda och 2 m. SV om en gammal smedja. Ristningsytan vetter åt VSV.

Stenen, som var sönderslagen, fanns enligt Caspar Cohl (Fa 6) »Wedh Fröby i Baling-

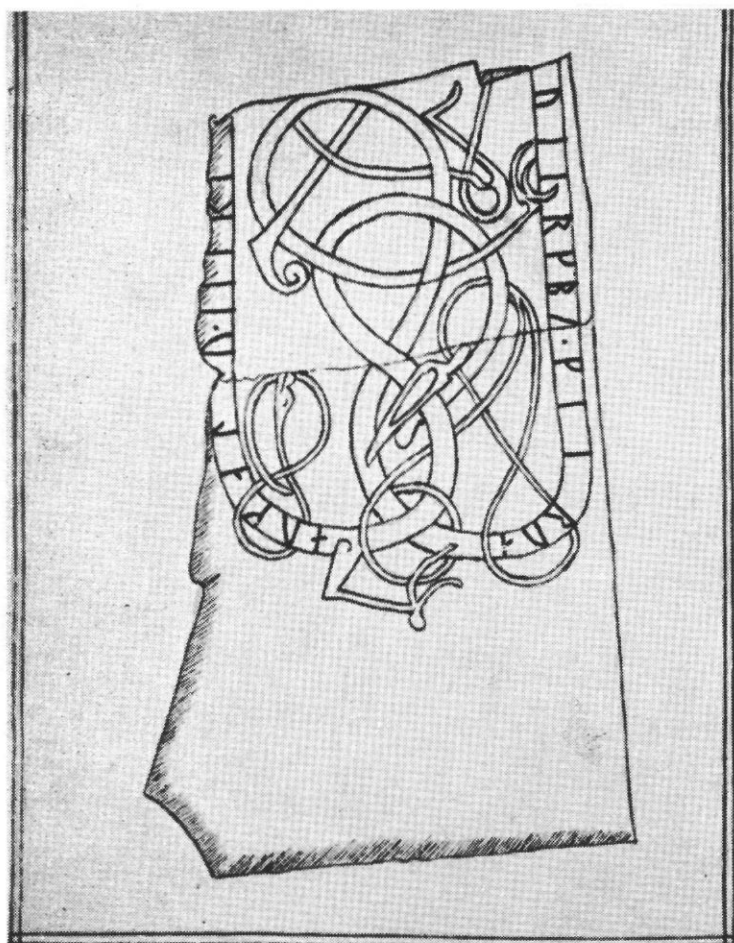

Fig. 342. U 856. Frövi, Balingsta sn. Efter teckning av Rhezelius.

Fig. 343. U 856. Frövi, Balingsta sn. Efter B 364.

stadh S.», det tredje stycket låg »wedh åån»; jfr Fa 5: »Wed Fröby i 3 st^r.» Rhezelius: »Widh Fröby i gärdet, är i 2 st^r» (Fa 6). — I *Ransakningarna* (1677) meddelas, att det finnes vid »Fröwij neder widh åhn 1 Runsteen». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Fröwij wid åån i Balingstad sochn.» (B 364: »Frövy»; L 88: »Frövi, vid åen»). — Dybeck omnämner den icke och har tydligen icke funnit den. Men i Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» omtalas, att en runsten finnes »strax S. om Frövi by vid Säfvaåns strand». Platsen är utmärkt på kartbladet. Sannolikt var detta runstenens ursprungliga plats. Därifrån flyttades den år 1867 till sin nuvarande plats uppe vid vägen. I *UFT* h. 3 (1873) meddelas nämligen, att stenen »låg kullfallen nära Säfva och blef 1867 återupprest vid vägen i Frövi by». I »Rättelser och tillägg» (s. 89) rättas »Säfva» till »Säfva å», och därmed blir uppgiften riktig. Efterhand sjönk stenen emellertid så djupt i den sankta marken, att ristningen till stor del var osynlig. Den restes därför på nytt på fastare grund år 1946.

Gnejsgranit med blåaktig, hård yta. Höjd 1,25 m., bredd 0,90 m. Stenen är ungefär på mitten sönderslagen i två delar, vilka hopnitats och lagats med stenkitt. Upptill är ett stycke avslaget, som kan uppskattas till en tredjedel av den ursprungliga ristningen; detta stycke fanns delvis kvar på 1600-talet. Därtill är stenen kantstött på vänstra sidan, varigenom inskriften här svårt skadats. På ett par ställen ha skivor flagrats av (särskilt t. h.). Ristningen är grund, delvis mycket grund och oklar. Ristaren synes på flera ställen ha gjort ändringar. Det finns grunda, men tydliga spår av huggning, som sålunda skisserats men icke utförts, t. ex. på vänstra sidan ovanför det lilla ormhuvudet med gadden en tydlig bågböjd linje inåt över huvudslingan.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 364):

hukal - r - - - r - ... [in pin - at] ... u - [a]uk brū k - rua
 5 10 15 20 25 30

... [stæ]in þenna at ... ok bro gæra.

»... denna sten efter ... och göra bron.»

Till läsningen: Intet sk kan spåras vid inskriftens början. 1 **h** är ej fullt klart, men sannolikt. Efter 2 **u** en naturlig fördjupning, icke sk. 3—4 **ka** tydligt. Runan 5 har möjligen varit **l**. Men bst är grund och bred, till följd av flagring, osäker. Övre delen av 7 **r** borta, men bst:s böjning talar för **r**. 11 **r** är f. ö. enda säkra runa på v. sidan. Av runorna 14—15 spåras endast hst; inga säkra bst. De följande tre runorna 16—18 **ukb** säkra. Av 19 **r** finns tydligt hst och övre delen av bst. Av 20 **u** finns endast bst:s nedre del i behåll. Efter 21 **k**, som är tydligt, är en runa borta i flagring. De tre sista runorna 23—25 **rua** äro säkra.

Caspar Cohl (Fa 6): **aukal ... iri · k ... nþin at ... - - - iri**. — Rhezelius: **aukan ... u - - - r ... u - - rkba · k - - rua** (Fa 6); **aukal u - - - ri ... u - - rkbi · k - - rua** (Fl 2). — Hadorph och Leitz (B 364): **aukal - r - - - u - - - inþin - at ... auk b - - kiru -**. — v. Friesen: **aukal - r - - - r - - - a - uk b - - k - - rua**.

Inskriften har utan tvivel haft följande form: ... **lit rita stain þina at ... auk bru karua**. De båda namnen äro förstörda och kunna icke rekonstrueras.

857. Frövi, Balingsta sn.

Pl. 141.

Litteratur: R. Dybeck, Reseberättelse 1868 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 17; P. J. Lindal i Svenska Fornminnesföreningens tidskrift 2 (1875), s. 84 f.; O. v. Friesen, Runstenar i Uppland undersökta 1899—1901 (ATA), Anteckningar (UUB); Handlingar i ATA 1946.

Äldre avbildningar: Foto efter pappersavklappning av P. J. Lindal 1872 (ATA); detta foto ligger till grund för avbildning i UFT h. 3 (1873), pl. 3 och i Sv. Fornminnesföreningens tidskrift 2 (1875), s. 84; v. Friesen foto 1900 (ATA, UUB).

Runstenen står rest på gårdstomten till Frövi, omkr. 50 m. Ö om mangårdsbyggnaden och 2 m. från vägen, med ristningen vänd mot denna.

Stenen påträffades år 1868 i högra kanten av Sävaa, till en del liggande i vattnet. Meningen var, att den skulle användas till förstugubro, men därvid blev man uppmärksam på att den undre sidan bar en ristning. Markägaren, greve G. A. F. von Essen på Vik, underlättades, och denne lät då resa stenen på andra sidan av ån vid den sydligaste gården nära vägen. Senare ha emellertid ladugårdsbyggnader blivit uppförda i närheten, och stenens plats blev därför synnerligen olämplig. På gårdsägarens önskan flyttades stenen år 1946 till sin nuvarande plats.

Inskriften granskades år 1872 av P. J. Lindal, som offentliggjorde sin undersökning i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift* år 1875. Enligt Lindal har »stenen naturligtvis ursprungligen varit rest å åbacken, men så nära brädden, att han genom vattnets utskärning i stranden småningom nedsjunkit i åen». Man kan härav, menar Lindal, draga den slutsatsen, »att Sävaaen fordom varit en betydande båtled. Man valde nemligen helst närheten af allmänna båt- eller far-leder för dylika minnesmärken, som städse borde stå för hvar mans öga, för att minnet af vederbörande mindre lätt skulle falla i glömska hos efterkommande.»

Ljusgrå, rödaktig granit. Höjd 1,50 m., bredd 1,22 m. Toppen är avslagen, varigenom en del av inskriften (6—8 runor) har gått förlorad. Ytan är mycket slät och jämn. Ristningen är tydlig och väl bevarad.